

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Механіко-математичний факультет
Кафедра математичної економіки, економетрії,
фінансової та страхової математики

Затверджено

на засіданні кафедри математичної
економіки, економетрії, фінансової та
страхової математики

механіко-математичного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(протокол № 12 від 30 серпня 2022 р.)

Завідувач кафедри

проф. Кирилич В. М.

Силабус з навчальної дисципліни
" Аналіз даних в середовищі R ",
що викладається в межах ОПП
"Актварна та фінансова математика",
другого (магістерського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 111 Математика

Назва дисципліни	Аналіз даних в середовищі R
Адреса викладання дисципліни	Головний корпус ЛНУ ім. І. Франка м. Львів, вул. Університетська 1
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Механіко-математичний факультет, кафедра математичної економіки, економетрії, фінансової та страхової математики
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	11 Математика та статистика 111 Математика
Викладачі дисципліни	Прокопишин Іван Анатолійович, канд. фіз.-мат. наук, доцент, доцент кафедри математичної економіки, економетрії, фінансової та страхової математики
Контактна інформація викладачів	http://new.mmf.lnu.edu.ua/employee/prokopyshyn-i-ivan.prokopyshyn@lnu.edu.ua lviv.pi@gmail.com Головний корпус ЛНУ ім. І. Франка, каб. 376, м. Львів, вул. Університетська, 1
Консультації з питань навчання по дисципліні відбуваються	Консультації в день проведення лекцій/практичних занять (за попередньою домовленістю) дистанційно, або очно в А.376.
Сторінка дисципліни	https://new.mmf.lnu.edu.ua/course/analiz-danykh-v-seredovishchi-r-dlia-mahistriv-afm
Інформація про дисципліну	Дисципліна "Аналіз даних в середовищі R" є вибірковою дисципліною із спеціальності 111 Математика для освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти "Актуарна та фінансова математика", яка викладається у 1 семестрі в обсязі 6 кредити (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS)
Коротка анотація дисципліни	У курсі розглянуто наступні розділи: встановлення та налаштування мови R та RStudio IDE, синтаксис, типи даних та основні конструкції мови R, числові обчислення, введення-виведення та редагування таблиць даних, базова графіка в R, побудова та оформлення графіків та діаграм, розрахунок статистик, статистичний аналіз. Передбачено виконання індивідуальних робіт: "Числові обчислення в R", "Завантаження, редагування та збереження таблиць", "Графічний аналіз статистичних даних", "Описова статистика в R", "Регресійний аналіз в R".
Мета та цілі дисципліни	Мета – формування знань, умінь та навичок програмування на мові R, необхідних для обробки та візуалізації таблиць даних і базового статистичного аналізу даних.

Література для вивчення дисципліни	<p>Основна література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Майборода Р. Є. Комп'ютерна статистика: підручник / Р. Є. Майборода. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2019. – 589 с. 2. Härdle W.K, Okhrin O., Okhrin Y. Basic Elements of Computational Statistics. – Springer International Publishing AG, 2017. – 318 p. <p>Додаткова література:</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Мастицкий С.Э., Шитиков В.К. Статистический анализ и визуализация данных с помощью R. – 2014. – 401 с. http://r-analytics.blogspot.com 4. Мастицкий С. Э. Визуализация данных с помощью ggplot2. – М.: ДМК Пресс, 2017. – 222 с. 5. Rahlf Thomas. Data Visualisation with R: 111 Examples. – 2nd Edition. – Springer, 2019. – 461 p. 6. The R Reference Index. – https://cran.r-project.org/manuals.html
Обсяг курсу	64 години аудиторних занять. З них 32 години лекцій, 32 годин практичних занять та 116 годин самостійної роботи.
Очікувані результати навчання	<p>В результаті вивчення дисципліни фахівець повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - синтаксис, типи даних та основні конструкції мови R; - організацію роботи з таблицями даних, їх читання та запис; - функції базової графіки, елементи оформлення діаграм; - застосування мови R для розрахунку описових статистик, графічного аналізу статистичних даних, побудови регресійних моделей. <p>Підготовлений фахівець повинен вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - використовувати середовища RGui та RStudio для підготовки та відлагодження скриптів; - застосовувати основні типи даних, оператори управління, функції та бібліотеки для підготовки програм на мові R; - будувати графіки, діаграми розсіювання, стовпцеві та кругові діаграми; - генерувати псевдовипадкові числа, розраховувати показники описової статистики; - проводити графічний аналіз вибіркової функції розподілу та щільності розподілу, будувати P-P та Q-Q діаграми; - проводити лінійний та непараметричний регресійний аналіз засобами R. <p>Курс забезпечує набуття таких фахових компетентностей: ЗК 1, ЗК 3 – ЗК 5, ФК 7.</p> <p>Програмні результати навчання відповідно до ОПП: ПРН 5, ПРН 8, ПРН 10, ПРН 18.</p>
Ключові слова	Мова програмування R, RGui, RStudio IDE, типи даних в R, логічні змінні, оператори управління, функції R, бібліотеки R, data frame,

	бібліотеки graphics, ggplot2, описова статистика в R, генератори псевдовипадкових чисел в R, стовпцеві діаграми, гістограми, лінійна регресія, непараметрична регресія.
Формат курсу	Очний. Проведення лекцій, практичних занять і консультацій.
Теми	<p>Тема 1. Вступ у мову R. Інсталяція та налаштування Мова R. Встановлення мови R та RStudio IDE під Windows. Налаштування RGui. Робота з консоллю та скриптами.</p> <p>Тема 2. Основи роботи в R Отримання допомоги в R. Базові функції R. Встановлення пакетів.</p> <p>Тема 3. Числові розрахунки в R Числові обчислення. Помилки. Точність обчислень</p> <p>Тема 4. Типи даних в R Числові вектори . Послідовності. Індксація у векторах. Функції для роботи з векторами. Фактори. Таблиці даних</p> <p>Тема 5. Оператори управління Логічні вирази. Оператори умовного переходу. Оператори циклу</p> <p>Тема 6. Робота з таблицями. Введення та виведення табличних даних. Робота з таблицями. Функції редагування таблиць.</p> <p>Тема 7. Робота з функціями. Створення та виклик функцій. Функція apply()</p> <p>Тема 8. Робота в RStudio . Встановлення RStudio. Огляд меню та основні налаштування RStudio. Створення проектів.</p> <p>Тема 9. Базова графіка в R . Базова графіка в R. Функції високого рівня par() і plot(). Функції оформлення графіків.</p> <p>Тема 10. Побудова діаграм в R . Побудова стовпцевих і секторних діаграм, barplot(), pie. Оформлення діаграм.</p> <p>Тема 11. Пакет ggplot2. Візуалізація даних з допомогою пакету ggplot2</p> <p>Тема 12. Теорія ймовірностей в R . Теорія ймовірностей в R. Основні розподіли.</p> <p>Тема 13. Описова статистика. Генерація випадкових чисел в R. Описова статистика в R. Вибіркова функція розподілу.</p> <p>Тема 14. Вибіркові характеристики . Вибіркові характеристики. Оцінка щільності розподілу.</p> <p>Тема 15. Точкові оцінки параметрів. Точкові оцінки невідомих параметрів в R. Методи моментів, найменших квадратів, максимальної правдоподібності.</p> <p>Тема 16. Моделі регресії. Лінійна регресія. Критерії оцінювання. Непараметричні регресійні моделі.</p>
Підсумковий контроль, форма	Залік в кінці семестру

Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з: <ul style="list-style-type: none"> - Математичного аналізу; - Лінійної алгебри та аналітичної геометрії; - Теорії ймовірностей та статистики; - Інформатики та програмування.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Презентації, лекції, індивідуальні завдання, групові проекти, менторство.
Необхідне обладнання	Комп'ютер із програмним забезпеченням, необхідним для виконання індивідуальних робіт (пакет R, RStudio IDE), доступ до мережі Internet.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням:</p> <ul style="list-style-type: none"> • індивідуальні завдання: 60% семестрової оцінки; максимальна кількість балів – 60. • написання двох тестових модулів: по 15% семестрової оцінки кожен; кількість балів – 30. • додаткові бали за активну участь у лекціях і лабораторних роботах 10% семестрової оцінки; максимальна кількість балів – 10. <p>Підсумкова максимальна кількість балів – 100.</p> <p>Академічна доброчесність: Роботи студентів повинні бути їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикавання джерел, списування, втручання в роботу інших студентів кваліфікуються як прояви академічної недоброчесності.</p> <p>Відвідування занять є важливою складовою навчання. Усі студенти зобов'язані відвідувати усі лекції, практичні та лабораторні заняття курсу, дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт та індивідуальних завдань.</p> <p>Література. Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти також заохочуються до використання інших літературних джерел, яких немає серед рекомендованих.</p> <p>Політика виставлення балів. Враховуються бали набрані при поточному опитуванні, виконанні самостійних робіт, бали проміжкових та підсумкових тестування. Обов'язково враховуються активність студентів під час занять, своєчасність виконання поставлених завдань, не допускається списування та плагіат.</p>
Питання до екзамену (чи питання до контрольної роботи)	<p>Запитання заліку відповідають темам курсу.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вільне та відкрите програмне забезпечення, пропріетарне та комерційне програмне забезпечення. Загальна характеристика мови R. 2. Встановлення R під Windows. Робота з RGUI.

	<ol style="list-style-type: none"> 3. Встановлення та робота з RStudio. 4. Встановлення пакетів. Стандартні пакети. Стандартні математичні функції. 5. Типізація: явна і неявна, статична і динамічна, сильна і слабка. Основні первинні типи об'єктів в R. Контейнерні типи об'єктів в R. 6. Команди встановлення, перевірки та зміни типів об'єктів. 7. Нормалізована форма подання чисел. Помилки зникнення та переповнення порядку. 8. Загальні методи задання векторів. Числові послідовності. Індксація у векторах. Функції для роботи з векторами. 9. Матриці та операції над ними. 10. Списки(list), створення та робота з ними. 11. Категоріальні дані, клас фактор (factor). 12. Таблиці даних (data.frame). Операції по редагуванню таблиць. 13. Логічні змінні та логічні операції. Оператори умовного переходу. 14. Оператори циклу. 15. Зчитування даних у вектор. список, таблицю. Запис даних у таблицю. 16. Створення та виклик власних функцій. Функція apply(). 17. Три групи функцій базового пакету graphics. Функції par () і plot () . 18. Подання на одному графіку кількох рядів даних. 19. Функції низького рівня по оформленню графіків. 20. Побудова стовпцевих та секторних діаграм. Збереження діаграм. 21. Стандартні розподіли в R: кумулятивна функція розподілу, щільність, квантілі, вибірка. 22. Розрахунок основних вибірових статистик в R . 23. Розрахунок квантилів. 24. Побудова емпіричної функції розподілу. 25. Побудова гістограми. 26. Лінійна регресія в R.
Опитування	Анкет-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенні курсу.

Схема курсу "Аналіз даних в середовищі R"

Тижні	Лекції		Практичні заняття		Самост. робота
	Тема заняття	К-ть годин	Тема заняття	К-ть годин	К-ть годин
1	Вступ у мову R. Інсталяція та налаштування. Отримання допомоги в R. Базові функції R. Встановлення пакетів.	2	Встановлення мови R під Windows. Робота з RGUI та скриптами.	2	6
2	Числові обчислення. Помилки. Точність обчислень	2	ЛР 1. "Числові розрахунки в R"	2	8
3	Числові вектори . Послідовності. Індексція у векторах. Функції для роботи з векторами. Фактори. Таблиці даних.	2	Консультація з ЛР 1 Виконання ЛР 1.	2	6
4	Логічні вирази. Оператори умовного переходу. Оператори циклу	2	Здача ЛР 1. ЛР 2. "Завантаження, редагування та збереження таблиць"	2	6
5	Введення та виведення табличних даних. Робота з таблицями. Функції редагування таблиць.	2	Консультація з ЛР 2 Виконання ЛР 2.	2	8
6	Створення та виклик функцій. Функція apply()	2	Здача ЛР2. ЛР 3. "Базова графіка в R"	2	6
7	Огляд меню та основні налаштування RStudio. Створення проєктів.	2	Контрольний тест 1.	2	10
8	Базова графіка в R. Функції високого рівня par() і plot(). Функції оформлення графіків.	2	Консультація з ЛР 3 Виконання ЛР 3.	2	6
9	Побудова стовпцевих і секторних діаграм, barplot(), pie. Оформлення діаграм.	2	Здача ЛР 3. ЛР 4. "Графічний пакет ggplot2"	2	6
10	Теорія ймовірностей в R. Основні розподіли.	2	Консультація з ЛР 4 Виконання ЛР 4.	2	8
11	Генерація випадкових чисел в R. Описова статистика в R. Вибіркова функція розподілу.	2	Здача ЛР 4. ЛР 5. "Описова статистика в R"	2	6
12	Вибіркові характеристики. Оцінка щільності розподілу.	2	Консультація з ЛР 5. Виконання ЛР 5.	2	8

13	Точкові оцінки невідомих параметрів в R. Методи моментів, найменших квадратів, максимальної правдоподібності.	2	Здача ЛР5.	2	8
14	Візуалізація даних з допомогою пакету ggplot2	2	ЛР 6. "Регресійний аналіз в R"	2	6
15	Регресійний аналіз в R.	2	Консультація з ЛР 6 Виконання ЛР 6.	2	10
16	Контрольний тест 2.	2	Здача ЛР 6.	2	8
<i>Всього</i>		32		32	116